

Parry' du. 15.1.921.

66457
4

LIST Nr 22-

Komunikuje dalszy ciąg spostrzeżeń i uwag moich zaznaczając, że ze względu na zaledwie tygodniowy pobyt, nie mogą one być ani wyczerpujące ani ostateczne.

Sytuacja obecna przypomina pod względem politycznym sytuację, która pod względem strategicznym istniała w marcu r. 1918, gdy Niemcom o mało nie udało się przerwać frontu anglo-francuskiego. Ten sam chaos, to samo niezdecydowanie, brak skoordynowania, do czego dołącza się kiełkujące przekonanie, że teorie, którymi się karmiono i metody, które stosowano, nie mogą nie tylko zacić tych wielkich nadziei, które znalazły swój wyraz w traktacie wersalskim, lecz nawet zapewnić praktyczne urzeczywistnienie nie dużej skromniejszych aspiracji. Gdy jednak w dziedzinie strategicznej udało się złemu zaradzić przez ustanowienie jednolitości dowództwa, wobec wspólnego celu - zniszczenia wroga, w dziedzinie politycznej, dziedzinie konstrukcyjnej, gdzie w grę wchodzi różnorodne interesy i ambicje, podobne rozwiązanie, nie jest naturalnie możliwe. By wyjść z położenia nadzwyczaj trudnego, gdy wśród społeczeństw należących do kategorii zwycięzców daje się zauważyć bardzo wielkie rozczarowanie a wśród zwyciężonych żadnej szczerzej chęci pogodzenia się ze swym losem, musi

PLISUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

być przeprowadzona rewizja tych pojęć, któremi się dotąd operowało i tych zasad, na których zamierzano budować.

M.
Zaczyna kiełkować przekonanie, że podział zwycięzców i zwyciężonych teoretycznie słuszny, praktycznie nie prowadzi do celu. Na plan pierwszy wysuwają się sprawy ekonomiczne, sprawy produkcji, organizacja finansów, przemysłu, handlu, transportów. Wobec tego powstaje konieczność podziału na tych, co chcą i mogą pracować i którzy w skutek tego muszą stanowić jeden z podmiotów polityki, zmierzającej do ekonomicznej odbudowy Europy po wojnie, i na tych, co będą stanowić tej polityki przedmiot. Niemcy w takim ujęciu nie mogą naturalnie odgrywać roli przedmiotu, - muszą być jednym z współczesnych podmiotów. W tej konieczności leży bardzo wielkie dla nas niebezpieczeństwo, gdyż Niemcy będą starały się wszelkimi sposobami sprowadzić nas do kategorii politycznych obiektów. Uzasadnienie dla podobnego traktowania znajdują ~~sie~~ w naszej ^{nieru} nieumiejętności, w wielkich błędach popełnionych przez nas w sprawie dopuszczania kapitałów zagranicznych, których nie udało się szybko naprawić, w spadku naszej waluty nad czym w kulisie gorliwie ^{Niemcy} pracują. Położenie jest z tego względu dla nas nadzwyczaj poważne, - w pierwszej linii zagraża ono naszym nadziejom na Górny Śląsk. Polska jednak jako obiekt nie może wystarczyć. O wiele większym i bardziej tentującym przedmiotem jest Rosja. W tym fakcie leży dla nas możliwość ratunku. Z chwilą ^{gdy się} przeprowadzi Rosję wyraźnie do kategorii obiektów ^{co} czym ułatwią rezultaty gospodarki bolszewickiej

która zniszczyła miasta i większe ośrodki przemysłowe, - Polska jeżeli będzie miała dobrą i zreczną politykę, posiada przed sobą szeroką perspektywę.

Pierwszorzędną jednak koniecznością jest wykazanie, że posiadamy plan polityczny i ekonomiczny i umiejętność wprowadzania go w czyn. Jeżeli nie przysporzyła nam ~~korzyści~~ ^{ani} polityka Pana Paderewskiego, ani Pana Patka, to szczególną szkodę wyrządziły nam wystąpienia Pana Władysława Grabskiego, które wykazały zupełną naiwność i bezplanowość naszej polityki ekonomicznej. Konieczne jest zatrzeć możliwie jak najprędzej to wrażenie. Z tego względu, a również ponieważ sprawy ekonomiczne zajmują obecnie pierwsze miejsce wydaje się wskazane, żeby Naczelnikowi Państwa towarzyszył Minister Skarbu w podróży do Paryża. Słyszałem, że w poważnych kołach politycznych i finansowych życzą sobie tego. Gdy obok kwestji politycznych i wojskowych poruszone będą kompetentnie sprawy ekonomiczne, można spodziewać się rzeczywiste owocnych rezultatów.

Załączam kilka wycinków z prasy zwracając szczególną uwagę na bardzo znamienity artykuł wstępny w „TEMPS” z dnia 13.I.

Sytuacja ogólna bardzo trudna komplikuje się we Francji przez to, że nie mogą się zdecydować ostatecznie na wybór sposobu, który by zapewnił Francji odszkodowanie.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

-dewania niemieckie . Kryzys gabinetowy jest tego dowo-
 -dem . Szukają ludzi którzy mogliby podołać zadaniu .
 Pan Leygues był za słaby . Pan R. Peret nie wygląda też
 na człowieka silnego i ministerjum jego będzie miało za-
 - pewne charakter przejściowy . W tem tkwi paradoks, że
 jednego człowieka słabego obalonego za słabość , zastą-
 - pił drugi człowiek słaby . Na Pana Poincaré czas jez-
 -cze nie przyszedł . Zresztą jest on zwolennikiem meto-
 dy " silnej " wobec Niemiec , metody, która dotąd nie
 dała rezultatów , a wszystko zdaje się wskazywać , że
 idąc za wyraźną linja Anglii , Francja będzie musiała
 pójść na kompromis z ^{Niemcami} ~~Francją~~ . Zapłaci w pierwszej lin-
 nji Rosja , -powinniśmy strzedz się , żeby nie zapłaci
 - także Polska .

H. Gutowski

FRIDMANSKI
 INSTITUTE
 ARCHIVES
 New York

L I S T Nr. 3 .

W I Z Y T A N A C Z E L N I K A P A N S T W A .

Wśród chaosu, który zapanował w Europie po wojnie, przyszłość może być oparta jedynie na wyszukaniu czynników, posiadających cechy siły i trwałości, i na zespoleniu ich wysiłków dla pokojowej odbudowy politycznej i społecznej. Z tego punktu widzenia należy o ile mi się zdaje na zasadzie dziesięciodniowej obserwacji, traktować przyszłe spotkanie Naczelnika Państwa z Prezydentem Millem ^{rand.} ~~rand.~~ Wobec kryzysu rządowego, który pochłonął prawie całkowicie w ciągu dni ostatnich uwagę polityków i opinii publicznej we Francji, o wizycie mówiono względnie niewiele. Obecnie na porządku dziennym stoi konferencja międzysojusznicza, która rozpocznie się ma w poniedziałek, 24 stycznia i według zapowiedzi potrwa dni 10, t.j. do 3,4 lutego. P. Lloyd George przyjeżdża do Paryża w niedzielę, 23 stycznia, wieczorem. Wycinek z "Eclair" z dn. 19. I. w tej sprawie załączam. Prasa paryska i opinia publiczna francuska zając się zatem będzie mogła szerzej wizyta Naczelnika państwa dopiero bezpośrednio przed nią. Teraz ~~ze spraw Polskie bezpośrednio o~~ ¹⁹²¹ ~~obchodzących omawiać~~ ^{W. K. K.} ~~będzie zapewne tylko kwestje Górnego Śląska,~~ gdyż ~~dzięki umiejętnej agitacji niemieckiej, usunięto tą sprawę~~ w dużej części z właściwych kategorii etnograficznej i strategicznej i sprzeżono ją z kwestją odszkodowań należnych Francji od Niemiec i ze zdolnością Niemiec do zadoskuczynienia zobowiązaniom wynikają-

cym z traktatu wersalskiego.

W związku z tem, co powiedziane wyżej o charakterze spotkania Naczelnika Państwa z Prezydentem Millerand, uważam za bardzo ważne, żeby opinia publiczna u nas zrozumiała ten charakter. Nie należy stwarzać przekonania, że wizyta Naczelnika Państwa pociąganie za sobą niezwłocznie wyraźne i odpowiadające zasadniczym życzeniom naszym rezultaty. Uważałbym to za niebezpieczne. Spotka nas tutaj niejedna trudność. Poza tem cała nasza polityka tutaj była tak bezplanową, nieudolną, niezorjentowaną należycie, a nawet śmieszną; że przedtem, niż się przystąpi do pozytywnych urzeczywistnień, jest się zmuszonym ~~choć trochę~~ zetrzeć te niefortunne wrażenia, jakie odnosili dotąd prawie stale kierownicy polityki francuskiej przy zetknięciu się z większością reprezentantów naszych.

TH
E

Nie potrafię położyć dosyć nacisku na doniosłość odpowiedniego przygotowania przez nas strony ekonomicznej. Nuta ekonomiczna jest nutą dominującą w polityce obecnej. Gen. Henrys, zawsze najlepiej względem Polski usposobiony, z którym miałem dotąd dwie dłuższe rozmowy, mówił mi zupełnie wyraźnie, że nie rozumie, jak można będzie dojść do konkluzji wojskowych bardziej określonych i szczegółowych inaczej jak z uwzględnieniem położenia ekonomicznego i finansowego ewentualnych kontrahentów. Od stanu gospodarczego i siły podatkowej zależy ściśle możliwość utrzymania siły zbrojnej na pewnej stopie.

SPR
S
Sprawa wschodnia rozstrzygniętą zostanie też zapewne, o ile można sądzić z tego, co się tutaj w czasach ostatnich mówi na tle ekonomicznem. Wobec tego wszystkiego musimy być* odpowiednio przygotowani i musimy zebrać w sprawach gospodarczych i finansowych w świadomości sytuacji ogólnej oraz swoich celów i środków, któremi

153

rozporządzamy. Jeżeli jeszcze w tej chwili nie posiadamy ustalonego planu, to lepiej zaznaczyć odrazu, że znajdujemy się w okresie przygotowawczym i że uzależniamy główne linje planu naszego od tego planu, który mają opracować Anglja i Francja. Czy minister skarbu powinien przybyć jednocześnie z Naczelnikiem Państwa czy dopiero później, trudno powiedzieć nie zapoznawszy się uprzednio z wytycznymi polityki p.

Doumer'a oraz ze stopniem jego przygotowania do traktowania już teraz spraw ekonomicznych, nas obchodzących. Gen. Henrys twierdzi, że pragnętu poznać ministra skarbu możliwie najprędzej. O ile słyszę, w poselstwie naszym są zdania, że koła urzędowe francuskie zyczą sobie zobaczyć kierownika finansów naszych dopiero po wizycie Naczelnika Państwa gdy się przystąpi do omawiania szczegółów układu franco-polskiego. Kto ma racje - postaram się zbadac i zawiadomie przez najbliższą okazje .

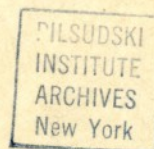
2 . P O L I T Y K A O G O L N A

U bawiac' sie można , że część opinii naszej zaniepokoi się tem że u steru rządu francuskiego stanął p/. Briand , skłonny do ustępstw dla Anglji i ewentualnie nawet dla Niemiec . Szersza opinja nasza wolałaby zapewne widziec w tej roli tak wyprobowanego i otwartego polonofila jak p. Poincare . Nie należy jednak formułowac zbyt pospiesznie żadnych niepokojących wniosków . Dobra strona p. Briand jest to że dazy szczerze do utrzymania serdecznych stosunkow z Anglja . Porozumienie franco-angielskie uniemożliwia Niemcom granie w Europie roli arbitra, ktora wrazie rywalizacji pomiedzy Francja i Anglja mogłyby

MILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

grać z wielką łatwością , z korzyściami dla siebie , a z pewną szkodą dla Polski . W tem właśnie tkwi dodatnia dla nas strona tej polityki francuskiej , którą reprezentuje p. Briand . Zresztą p. Briand nie można bynajmniej zaliczać do przeciwników Polski . Artykuł o Górnym Śląsku w dzisiejszym numerze organu jego " L' ECLAIR " który w wycinku załączam jest dowodem , że sfery, do p. Briand zbliżone , traktują tą sprawę w pożądanym dla nas duchu i gotowe są udzielać posłuchu inspiracjom naszym .

Stępcowski

Paryż dnia 22.I.1921

Scisle poufne

LIST IV

(p. Gutewskiego)

Ka

I . STAN SPRAWY POLSKIEJ W PARYŻU .

Gdy się po dłuższej , kilkunastomiesięcznej nieobecności znajdzie znowu w Paryżu, trudno nie zauważyć wielkiej różnicy w położeniu sprawy naszej w porównaniu z rokiem 1919 .

Mozna mówić tylko o "położeniu" sprawy polskiej gdyż o wpływach " polskich nie może być niestety mowy .

Polaka przedstawiała się francuzom , w r. 1919 jako mglista, coprawda, niezupełnie wyjaśniona, ^wpraktyce podlegająca ograniczeniom , lecz w zasadzie szeroka możliwość; dziś przedstawia się jako rzeczywistość płytka, a niebezpiecznie rozlana, uboga, pozbawiona jedności i wewnętrznej siły, a może nawet trwałości . Pewne sympatje bezwzględnie pozostały, ale przy obecnych tutejszych skłaniających się do oportunistycznego materjalizmu tendencjach , nie mogą odegrać większej a szczególnie realnej roli .

Sytuacja nasza jest bezwzględnie zła i z tem liczyć się musimy przy wszelkich naszych krokach politycznych tutaj . Powinniśmy umieć wykazać co można przypisać naszej własnej winie a co należy złożyć na karb okoliczności , niezależnych i ogólnego chaosu w którym znajduje się cała prawie Europa .

Jeżeli jednak nie chcemy sprawy naszej zupełnie na zachodzie Europy utopić , musimy zdobyć się nareszcie na wyraźnie zdecydowaną linię polityczną . Dotąd mieliśmy dwa kierunki, które zwalczając się , wzajemnie się neutralizowały . Na zewnątrz nie mogły być w takich warunkach efektu pozytywnego. Natomiast efekt ujemny , skonstatowany przez obcych , naszej

AMERICAN JEWISH ARCHIVES
New York

chwiejności i nieumiejetności osiągnęliśmy w całej pełni .

Bez ustalonej wytycznej nasz zresztą bardzo wielki aparat podobny jest do dużej instalacji elektrycznej pozbawionej prądu . Należy też koniecznie skoordynować i scentralizować robotę, co dotąd pozostawia bardzo wiele do życzenia . W warunkach obecnych , przy dużym nawet indywidualnym nakładzie energii trudno nawet w dziedzinie nie-oficjalnej coś bardziej pozytywnego zdziałać .

2. W I Z Y T A N A G Z E L N I K A P A Ń S T W A

Trudno chyba nie stwierdzić, że dotychczasowa polityka nasza dała tutaj rezultaty ujemne . Jest to rezultatem braku jasnych wytycznych, oraz wadliwości stosowanych metod naszego aparatu dyplomatycznego . Wizytę Naczelnika Państwa , po której w Polsce tyle spodziewać się będą , choćby nawet prasa nie starała się rozbudzać zanadto wyobraźnię w tym kierunku, będzie zawsze traktowana jako pierwszy etap na drodze do poprawy . Dla tego też niezbędną jest niezakreślając zbyt szeroko pól, przygotować tak wszystko, żeby w zakreślonych granicach, osiągnąć rezultaty praktyczne i dodatnie . Ogromnie ułatwiłoby negocjacje uchwalenie przez Sejm konstytucji, gdyż w pojęciu francuzów byłoby to pierwszym krokiem ku państwowej konsolidacji Narodu Polskiego .

Wszystkie osoby, z którymi tu rozmawiałem, wytykają jako objaw naszej nierzeczowości i małego politycznego wyrobienia to, że Sejm konstytucyjny nie potrafił w ciągu dwu lat uchwalić konstytucji. Jeżeli jednak Sejm wbrew zapowiedzi nie uchwali konstytucji,

W ciągu bieżącego miesiąca, to zdaniem moim wizyta Naczelnika Państwa nie powinna ulegć odroczeniu gdyż jest ona ze wszelkich względów potrzebna.

Następnie konieczne jest otrzymanie przez rząd „carte blanche” od Sejmu dla przeprowadzenia tutaj układów, które przecie, jeżeli doprowadzone zostaną do pewnych formuł, podlegać będą ratyfikacji naszej izby. Stawianie imperatywów ~~raz~~^x i zakazów ~~zawieszających~~ ~~stanów~~, do czego ma skłonność komisja sejmowa do spraw zagranicznych może zupełnie uniemożliwić robotę naszych organów rządowych. przy przeprowadzeniu tak poważnych negocjacji rząd musi posiadać pełne zaufanie większości i mieć ręce rozwiązane. Ponieważ tak jak wszędzie, i u nas rząd, jako taki musi ponosić odpowiedzialność za układy wydaje mi się, że, o ile dążymy do zawarcia tej, czy innej poważniejszej umowy już teraz, towarzyszący Naczelnikowi Państwa ministrowie powinni tworzyć zespół, jako ekspozytury rządu, a nie występować tutaj, jako ministrowie resortowi. Wymaga to naturalnie odpowiednich pełnomocnictw i odpowiedniej konstrukcji delegacji rządu.

Naturalnie jeżeli zechcemy nadać wizycie charakter główny przygotowawszy to ministrowie, którzy tu przybędą, mogą występować w charakterze tylko przedstawicieli swoich resortów.

Chodzi tu głównie o stronę formalną, gdyż choćby ze względu na to, że obecny gabinet francuski nie wydaje się bardzo silnym, pomimo to, że otrzymał wczoraj votum zaufania ogromną większością 462 głosów przeciw 77. , główny punkt ciężkości stanowić będzie wymiana myśli pomiędzy Naczelnikiem Państwa i Prezydentem Millerand.

Przy przygotowaniach do aljansu wojskowego, oprócz strony ściśle strategicznej, należy przygotować stronę finansową. Mam wrażenie, że spotkamy się tu z trudnościami gdy poruszamy sprawę kredytów na uzbrojenie. Istnieje dla tego wiele przyczyn, z których głównie: brak większych środków, którymi Francja mogła by w tej chwili dysponować, oraz nuta pokojowa, która brzmi wszędzie i której wyrazem politycznym jest obecny gabinet p. Briand. Ponieważ z zasady powstrzymuje się od wszelkiej styczności z czynnikami oficjalnymi, mówię to na podstawie wrażeni^o-neszonych z prasy i z prywatnych rozmów. Ostatecznie Francja, jeżeli tylko będzie mogła, nie odmówi zapewne zrobienia rzeczy koniecznych, lecz trzeba z naszej strony dobitnie wykazać ich niezbędność. Nie ulega ~~żadnym~~ wątpliwości, że Francja dąży będzie do kontroli nad kredytami, których nam ewentualnie udzieli, oraz że zadać będzie jakie kompensaty tych czy innych korzyści finansowych czy handlowych w Polsce.^D Do sytuacji tej musimy przygotować się należycie, żebyśmy mogli wyraźnie powiedzieć jakiego rodzaju korzyści i w jakich rozmiarach możemy ofiarować Francji.

Wegele powinniśmy przygotować się możliwie najszybciej do zawarcia traktatów handlowych. Na zachodzie Europy zawsze zestawia Polskę z Czechami. Porównanie wypada stale na naszą niekorzyść. ^{Koto} ~~Sto~~ z Czesi kształtują się teraz bardzo traktatów handlowych. Czeski minister handlu, dr Berutka bawił ostatnio przez kilka tygodni w Londynie i przygotowywał tam razem z Sir Robertem Hornem podstawy dla traktatu handlowego angle-czeskiego, który ma być wkrótce zawarty. ~~Szczególnie~~ Szczególnie powinniśmy przygotować się do odparcia ataku na Górny Śląsk, który jak to już uprzednio zaznaczałem, prowadzony jest obecnie przez Niemców z wielką siłą. Zarówno argument zmnie;

szenia zdolności płatniczej Niemiec jak i niepraktyczności oddania tak cennego obiektu w ręce tak nieumiejetne, jak polskie, — trafia do przekonania wielu francuzom . W rozmowie ze mną, jeden z deputowanych powiedział mi, że prawda na dni parę przed deklaracją ministerjalną p. Briand, że jeżeli Niemcy nie zechcą płacić, to Francja zajmie basen Ruhr'y , ale za to Niemcy nie opuszczają Śląska, gdyż do tego można zmusić ich tylko siłą , a wojnę przecie nikt nie chce . Co zaś do basenu Ruhr'y , to według słów mego interlokutora Niemcy gotowi są rzekomo z niego ewentualnie abdykować . Cytuję to nie jako opinię decydującą, lecz jako ujęcie tej sprawy rzecz można potocznie i z tego względu symptomatyczne . W prasie mówi się jeszcze o tem że pozostawienie Górnego Śląska Niemcom jest nie do pomyślenia jednakże położenie tej sprawy jest w istocie bardzo poważne i wymaga z naszej strony wyważonej kontrakcji wszystkich czynników , ktermi na zachodzie Europy rozperzadzamy .

Ze względu na specjalnie anglofilski charakter gabinetu Briand powinniśmy starać się przy pomocy Francji dojść do polepszenia stosunków z Anglią , skąd otrzymałem bardzo niepokojące informacje . Byłem zawsze i jestem zdania , że właśnie szczerą przyjaźń franko - -angielską może ułatwić porozumienie pomiędzy nami i Anglią .

J. Gutowski

Paryż d. 24 I. 1921.

Poufne.

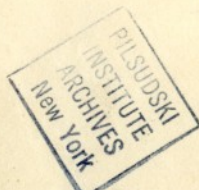
List N. 5

I Akcja w Paryżu.

Po rozejrzeniu się tutaj, w liście poprzednim (N. 4) zmu-
szony byłem ^{Substancja} skonstatować bardzo znaczne w porównaniu z ro-
kiem 1919 pogorszenie stanowiska naszego w Paryżu pod wzglę-
dem pozycji moralnej. Jeżeli się zważy że mamy na gruncie
paryskim bardzo obszerną reprezentację wszelkiego rodzaju, od
dyplomatycznej i wojskowej aż do prasowej i specjalnej (po-
zostałości naprz. Delegacji Pokojowej) to jasnym stanie się
że odpowiedzialność za wyżej wzmiankowany stan rzeczy spada
nie na rozmiar aparatu naszego lecz na jego jakość oraz na
te metody, które ogólnie stosuje nasz urząd spraw zagranicznych.
Wielką rolę gra też brak systemu i harmonijnego kon-
centrycznego skoordynowania wysiłków. Dużo wysiłków czynio-
nych właściwie przez osoby odpowiednio przygotowane, idzie w
ten sposób na marne.

Polityce naszej pozatem wszyscy zarzucają brak rzeczo-
wosci. Ustalenie się podobnej opinii jest tembardziej nie-
bezpieczne, że wszystko zdaje się wskazywać, że na zachodzie
Europy, a szczególnie we Francji, od polityki wielkich słów
od demagogii tego czy innego koloru, nastąpił zdecydowany
zwrot, jak zresztą zawsze po wielkich przecięleniach, w kierun-
ku praktycznych liczących się z realnym stanem rzeczy rozwią-
zań według recepty, nie jedyną tylko duchem byje człowiek.

Uderza tu, chociaż się o tem dotąd nie mówi, upadek t.

- 2 -

zw. kierunkow idacowych i skrajnych; zarowno socjalizmu jak i nacjonalizmu. Dyskusja na ten temat nie rozpeczela sie jeszcze. Dlaczego? Odpowiedziec trudno, gdyz niepodobna przypuszcila, zeby umyaly, tak bystro, jak francuzkie tego nie spoztrzegly. Prawdopodobnie niema nikt dotad odwagi skonstatowania tego wobec nas, ktore przez czas dlugi, a szczegolnie w okresie wojennym, karmiono roznymi dopingami.

Zycie jednak robi swoje i choc nie ujmujesie dotad tego tematu teoretycznie, ^{tychskawia} praktycznie wszystko (ku realnym) mozna powiedziec materjalistycznym koncepcjom sie sklania.

Polityka nasza powinna sie z tem liczyc i akcje swoja odpowiednio uregulowac. Przedewszystkiem konieczne jest wprowadzenie ladu do naszych planow politycznych, tak zeby oddzielne detale nie znajdowaly sie z soba w sprzecznosci, jak to niestety, dotad czesto bywa. Nastepnie musimy zdobyc sie na plan gospodarczy i wiedziec jakie swiadczenia mozemy ofiarowac Francji na polu ekonomicznem. Zastrzegam sie, ze nie uwazam bynajmniej, zeby Francja powinna zostac glownym naszym aljantem ekonomicznym, chocby dla tego, ze nie posiada dostatecznej ilosci wolnych kapitalow oraz ze francuzi nie sa wogole latwi w interesie.

Potrzebne wieksze kapitaly znajdziemy zapewne tylko w Anglii, lub St. Zjednoczonych, czesciowo moze w Hollandji. Układ jednak gospodarczy z Francja, dajacy jej korzysci, bedzie musial byc nastepstwem i konsekwencja układu politycznego*

< Za poparcie polityczne zaplacie bedziemy musieli odpowiadniami ulatwieniami ekonomicznymi > Otoz do takiego układu, uniknac ktorego nie bedzie mozna, musimy przygotowac sie od-

3

powiednie <Powinnibyśmy szczególnie zwrócić uwagę na możliwość
współpracy ekonomicznej w Rosji>. Przy przeprowadzaniu
akcji na gruncie francuskim nie powinniśmy zapominać,
że pomimo wszystko, pomimo ogromnej przewagi anglo-sasów
w technice, Francja w dziedzinie przewodnych idei i kon-
cepcji politycznych przy-tem idei i koncepcji które mogą
być w życie wcielone, pozostała wielkim laboratorjum
wszechświatowem. <Kontakt nasz z Francją nie może> zatem
<ograniczać się do sfer militarnej i oficjalnej. Powinnis-
my sięgnąć głębiej, stworzyć sobie poważne kontakty
w sferach politycznych i intelektualnych>. <Stosunki ze
sferami politycznymi mogą nam oddać nieocenione usługi
szczególnie ze względu na to, że aparat dyplomatyczny
francuski jest jeszcze dotąd bardzo silnie zarazyony ruse-
filstwem> a co do sytuacji na wschodzie Europy ma koncepcje
najbardziej dziwaczne.

Jeden ze stałych przyjaciół moich <hr. de Chambrun
obecnie pomocnik delegata w Konstantynopolu a poprzednio
przewodniczący komisji aljanckiej w Klagenfurt, ^{Gutentlicher} mówił mi z przeko-
naniem " Pour la Pologne il y a que cette alternative :
ou adossée à la Russie - contre l'Allemagne, ou contre
la Russie - adossée à l'Allemagne." Daje kosztuje trudu
rozbijanie podobnych formuł, pozornie logicznych szczegol-
nie wobec tego, że jeszcze niedawno niektóre z naszych
członków oficjalnych może nie pierwszorzędnych, ale z tych,
nie licznych zresztą, które mają trochę ponawiających
w Paryżu stosunków, holdowały podobnemu ujęciu kwestji.

FRANCUSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Wytłumacznie, że imperjalizm rosyjski jest dopełnieniem imperjalizmu niemieckiego i że tylko hipertrofia imperjalizmu rosyjskiego doprowadzała do konfliktu z imperjalizmem niemieckim, wzbudzenie przekonania, że o ile się odbuduje imperjalistyczna Rosja, to będzie ona musiała dojść w najbliższym czasie do porozumienia z Niemcami, chociaż uczucie swoich germanofilek nie uważają za potrzebne ukrywać nawet ci z epigonów dawnego regime'u carskiego, którzy korzystają z gościnności Francji - wymaga dużo zabiegów sporo czasu i pewnej ściśle stosowanej metody; Specjalny nacisk położyc tu należy na uświadamianie w sprawach wschodnich, gdyż sprawy dotyczące naszego stosunku do Niemiec są wogóle, w szerzej szczególnie opinii francuskiej przychylniej dla nas traktowane. Przy pewnych staraniach możemy znaleźć aliantów nawet wśród francuzów samych. Przez prof. Haleckiego zapoznałem się tutaj z deputowanym Jean Henessy, należącym do grupy radical-socialiste, przytem człowiekiem bardzo bogatym i odpowiednio ambitnym. Co do Rosji jest to jeden z niewielu francuzów którzy wiedzą, że była ona zlepkiem różnych narodowości. Ponieważ domagał się on ~~karty~~^{mapy} narodowościowej dawnej Rosji dostarczyć mu ~~mapy~~^{mapy} p. Wakara, która właśnie otrzymałem oraz danych statystycznych, które zabrałem z sobą.

O ile mogę sądzić, p. Henessy nosi się z myślą wygłoszenia w izbie wielkiej mowy na ten temat. Było by to duże pozytywne niż niejedno wystąpienie bezpośrednio z naszej strony. Wszystko co obniża prestige Rosji, zawsze automatycznie zapisuje się tutaj na nasze dobro. Gdy młt o sile Rosji rozprasza się

tem plastyczej występuje konieczność silnej Polski .

Rozwinięcie stosunków z tutejszym światem politycznym za pomocą osób oficjalnych i prywatnych uważam za sprawę bardzo pilną i niezbędną . Również konieczne jest rozwinięcie stosunków i ze sferami intelektualnymi . Niestety pod tym względem jesteśmy bardzo słabi .

Pod tym względem tracimy bardzo na porównaniu , gdyż sąsiedzi nasi Rumuni i Czesi bardzo są ruchliwi . P. Jorga wygłosił kilka konferencji, daje wielkie przyjęcia dla przedstawicieli świata umysłowego francuskiego . Czesi nabywają wydawnictwa ^{periodyczne} ~~państwowe~~ francuskie (Europe Nouvelle) . Na bankiecie Association Interalliee d'etudiants figuruje p. Lahovary, poseł rumuński i p. Osusky poseł czeski . Wszystko to w ciągu kilku dni ostatnich . Gdzie jest działalność polska ?

Nie można ludzić się , żeby można było zdobyć realne sympatie francuskie z dnia na dzień . Jak już zaznaczyłem, trzeba na to czasu, szczególnie jeżeli się zwąży , że o ile nie chodzi o akcję wyraźnie oficjalną , nie jest łatwe wyrobić sobie tutaj ^{przekto} ~~stosunki~~ i posiadać rzeczywiste wpływy .

Musi to wszystko być przeprowadzone spokojnie i systematycznie . Konieczne jest też , żeby robota indywidualna znajdowała się w związku z robotą oficjalną , żeby poselstwo stanowiło istotne centrum tej roboty i żeby się taka robota i jej rezultatami posługiwało . Wszystko to musimy mieć na widoku , jeżeli się chce przeprowadzić aljans franko-polski i stworzyć dla tego aljansu poważne podstawy . Nieskoordynowane wysiłki nie mogą doprowadzić szybko do celu .

OBECNIE TRUDNO JEST ZMIENIC I NAPRAWIĆ WSZYSTKO W JEDNEJ chwili
 Wizyta Naczelnika Państwa jest jednak momentem pierwszorzędnej wagi
 w rozwoju stosunków franko- polskich . Musi ona też być pierwszym
 etapem nowej, doskonalszej drogi . Musi w następstwach wywołać zmianę
 w systemie i metodach postępowania . Inaczej, jeżeli nie się nie zmie-
 ni, jeżeli organizacja, na której musi opierać się każda akcja poli-
 tyczna zostanie niezmienną, może ~~ona~~ doprowadzić, choć sama ja-
 ke taka, powiedzie się zapewne, do nieprzeznaczonych konkluzji, mia-
 nowicie - że polityka polska, przy genialnych nawet myślach, w wyko-
 naniu i urzeczywistnieniu nie może się zdobyć na systematyczność i
 rzeczowość . Uważam za swój obowiązek, położyć na te z tego względu
~~na~~ nacisk największy . Taki atut jak wizyta Naczelnika Państwa
 musi być przez nas odpowiednio zrealizowany .

2 . WIADOMOSCI ROZNE

R
 Wpływy i sympatje rosyjskie maleją tutaj w czasach ostatnich;
 pomimo wielkiej reklamy, zjazd członków dawnej konstytuancy rosyjs-
 kiej nie wywołał większego wrażenia . Praktyczne znaczenie ma tylko
 utworzenie komitetu dla zajęcia się losem resztek armji Wrangla oraz
 uchodźców rosyjskich . Do komitetu weszli Konowałow, Miltułow,
 Awwksentjew, i inni; ogolem 9 osób .

Nietakty
 Nietakty niemieckie oddają nam dobrą usługę w sprawie śląskiej
 Stoł ona od paru dni trochę lepiej ze względu że spostrzeżono tutaj
 że chciano na tym punkcie zrobić front polityczny aliantów .

czeka
 P . Benes ~~ma~~ przybyć tutaj w początku lutego . Nie dziwiłbym
 się, gdyby chciał skorzystać z obecności tutaj Naczelnika Państwa

dla naprawienia stosunków polsko- czeskich . Czesi głoszą że w sprawie Górnego Śląska starają się używać na naszą korzyść wszystkich wpływów swoich .

Bawia tutaj Arcybiskup Teodorowicz i Ks. Biskup Sapieha Arcybiskup Teodorowicz wygłosił w kościele de l'Assomption kazanie na temat " cud nad Wisłą " . Zdaniem jego był to tylko cud . Jest on bardzo ruchliwy . Wiam że odwiedził prezydenta Assodjacji prasy p. de Nalèche i p. J; Reinach . Komentarze tej roboty chyba zbyt czyste .

G; Taube dał dziś duże śniadanie dla przedstawicieli prasy francuskiej i polskiej . Byli obecni panowie de Nalèche i Gauvin i inni . Śniadanie było bardzo udane .

W ostatnich dwóch dniach gabinet Briand wzmocnił się znacznie . Maja tu nadzieje , że Briand wprowadzi politykę francuską na terytory praktyczne . W każdym razie opinia publiczna daje Briand czasowy kredyt .

W. Gatowt

NAJCELNE BOWÓDZTWO WAJKK POLKICW

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz 664554 dnia 27/11 1921 r.

3 zając. Wydział